

1 - Mano teisės ikiteisminio tyrimo metu

Jei esu užsienietis, ar tai gali turėti įtakos ikiteisminiam tyrimui?

Apskritai bylos šalies, kaip užsienio piliečio, kurio atžvilgiu atliekamas tyrimas, statusas įtakos ikiteisminiam tyrimui neturi. Vykstant tyrimui, užsienio piliečiai naudojami tomis pačiomis teisėmis kaip ir Ispanijos piliečiai ir jiems taip pat suteikiamos tam tikros konkrečios teisės, pvz., teisė gauti nemokamą vertėjo žodžiu pagalbą, jeigu užsienio pilietis nesupranta ar nemoka ispanų kalbos arba oficialiosios kalbos, kuria vykdomas procesas. Jeigu užsienio pilietis sulaikomas vykdant ikiteisminį tyrimą, jis turi teisę, kad apie jo laisvės suvaržymą ir kardomojo kalnimo vietą bet kuriuo metu būtų pranešta jo šalies konsulinei įstaigai, jis taip pat turi teisę, kad jį aplankyti jo šalies konsulinės įstaigos atstovai, ir turi teisę su jais bendrauti ir susirašinėti.

Į bylos šalies, kaip užsienio piliečio, kurio atžvilgiu vykdomas tyrimas, statusą galima atsižvelgti sprendžiant dėl konkrečios jo padėties (kardomojo kalnimo) baudžiamojo proceso metu ir kitų priemonių, kuriomis mažiau suvaržomos teisės, taikymo, pvz., paso paėmimo ar draudimo išvykti iš valstybės teritorijos.

Kokios yra ikiteisminio tyrimo stadijos?

Ikiteisminio tyrimo tikslas – surinkti su galimu nusikalstamos veikos padarymu susijusius įrodymus ir identifikuoti asmenis, įtariamus padarius tą nusikaltimą.

Yra du etapai:

- **Policijoje:** Policija tiria faktus, kurie yra žinomi ir gali būti laikomi nusikalstama veika. Tuo tikslu policija kreipiasi į asmenis, kurių atžvilgiu daro prielaidą, kad jie kaip nors dalyvavo įvykiuose, ieško daiktinių įrodymų, liudytojų ir kt.
- **Teisminėse institucijose** (iki bylos nagrinėjimo teisme): Jeigu policija randa nusikalstamos veiklos požymių ir nustato nusikaltimo padarymu įtariamus asmenis, ji ikiteisminio tyrimo teisėjui nusiunčia kriminalinės policijos ataskaitą, kuria pradedamas atitinkamas baudžiamasis procesas ir, kai taikytina, imamasi tikslingais laikomų veiksmų (apklausiamos tiriamos bylos šalys ir liudytojai, paimami bylai svarbūs dokumentai, registru duomenys, atliekamos kratos, daromos medžiagų analizės ir kt.).

Jeigu įrodymų, kad buvo padaryta nusikalstama veika, nerandama arba jeigu nusikalstamos veikos vykdytojas yra nežinomas, byla nutraukiama ir baigiama.

Jeigu surandama įrodymų, kad nusikalstama veika buvo padaryta, pasirūpinama, kad procesas būtų tęsiamas ir pereitų į tarpinę stadiją, kurios paskirtis – nustatyti, ar tyrimas yra baigtas ir ar tikslinga pateikti kaltinimus.

Kai taikytina, po atitinkamo kaltinamojo akto ir gynybinių argumentų pateikimo, bylos šalys šaukiamos į teisminį bylos nagrinėjimą.

Ispanijos prokuratūra (isp. *Ministerio Fiscal*) turi būti informuojama apie visą ikiteisminio tyrimo eigą ir gali prašyti ikiteisminio tyrimo teisėjo (*Juez de Instrucción*) atlikti bet kokį tyrimo veiksmą, kurį ji laiko svarbiu. Jeigu prokuratūra mano, kad nėra pakankamai nusikaltimo padarymo įrodymų ar pakankamai įrodymų, kad jį padarė konkretus asmuo, ji gali prašyti bylą nutraukti. Tačiau jeigu prokuratūra mano, kad konkretaus asmens atžvilgiu yra pakankamai nusikaltimo įrodymų, ji, baigusi tyrimą, pateikia atitinkamą kaltinamąjį aktą.

Įrodymų rinkimo stadija ir tyrėjų įgaliojimai

Kriminalinė policija (isp. *Policía Judicial*) privalo atlikti tyrimo procedūras, reikalingas siekiant nustatyti, ar buvo

pažeisti teisės aktai, surinkti atitinkamus įrodymus ir identifikuoti nusikalstamos veikos vykdytoją. Tai atliekama prižiūrint už ikiteisminį tyrimą atsakingam teisėjui, o teisėjo leidimas visais atvejais būtinas atliekant visas tyrimo procedūras, kuriomis pažeidžiamos pagrindinės teisės (patekimas į būstą ir krata jame, ryšių pasiklausymas ir kt.). Ispanijos prokuratūra (isp. *Ministerio Fiscal*) turi būti informuojama apie visą ikiteisminio tyrimo eigą ir gali prašyti ikiteisminio tyrimo teisėjo atlikti bet kokį tyrimo veiksmą, kurį ji laiko svarbiu.

Laikinas sulaikymas

Paprastai sulaikymas negali trukti ilgiau negu absoliučiai būtina tyrimo veiksams, kuriais siekiama išsiaiškinti faktus, atlikti ir jokiais aplinkybėmis negali trukti ilgiau kaip 72 valandas; tai ilgiausias terminas, kuriam suėjus sulaikytas asmuo turi būti paleistas arba perduotas teisminei institucijai.

Sulaikymą gali skirti policija, teisės aktuose nustatytais atvejais policijos pareigūnai privalo jį skirti. Jį taip pat gali skirti Ispanijos prokuratūra arba tiesiogiai ikiteisminio tyrimo teisėjas. Išimtiniais atvejais sulaikymą gali atlikti privatūs asmenys, jie privalo nedelsdami pristatyti sulaikytą asmenį teisminei institucijai.

Asmuo turi būti sulaikomas taip, kad būtų padaryta kuo mažesnė žala sulaikytojo asmeniui, reputacijai ir turtui; sulaikymą skiriantys ir už jį atsakingi asmenys privalo užtikrinti deramą pagarbą sulaikytojo konstitucinėms teisėms į garbę, privatumą ir asmeninį įvaizdį.

Po to, kai policija atlieka tyrimo veiksmus, kuriais siekia išsiaiškinti faktus, ir bet kuriuo atveju per 72 valandas sulaikytas asmuo paleidžiamas arba perduodamas teisminei institucijai.

Apklausa

Apklausiama bylos šalis informuojama apie jos teises ir paprašoma duoti parodymus apie tiriamus faktus. Asmuo, kurio atžvilgiu atliekamas tyrimas, gali tylėti ir neduoti jokių parodymų, jeigu jis taip pageidauja, arba gali nuspręsti neatsakyti į bet kurį iš pateikiamų klausimų, arba gali pareikšti, kad parodymus duos tik pas teisėją.

Asmuo, kurio atžvilgiu atliekamas tyrimas, gali savo nuožiūra paskirti advokatą; jeigu jis to nepadarė, jam padeda oficialiai paskirtas advokatas. Be to, asmuo turi teisę, prieš duodamas parodymus, be pašalinių susitikti su savo advokatu.

Jeigu asmuo, kurio atžvilgiu atliekamas tyrimas, yra užsienio pilietis ir nesupranta ispanų kalbos arba oficialiosios kalbos, kuria vykdomas procesas, taip pat jeigu asmuo yra kurčias arba turi klausos sutrikimą arba kalbos sunkumų, jis turi teisę, kad jam nemokamai padėtų vertėjas žodžiu.

Asmuo, kurio atžvilgiu atliekamas tyrimas, turi teisę neduoti parodymų prieš save.

Asmuo, kurio atžvilgiu atliekamas tyrimas, taip pat gali nurodyti, kad jis yra kaltas padaręs visus nusikaltimus, kuriais jis nuo pat pradžių kaltinamas, arba bet kurį iš jų. Dėl tokio pasirinkimo nebus nutrauktas tyrimas ir nebus atsisakyta bylą nagrinėti teisme. Tačiau, priklausomai nuo bausmės rūšies ir nusikaltimo, byla teisme gali būti nagrinėjama pagreitinto proceso tvarka. Šiais atvejais asmeniui, kurio atžvilgiu atliekamas tyrimas, atstovaujantis advokatas gali pasiekti susitarimą su Ispanijos prokuratūra, kad apkaltinamasis nuosprendis būtų paskelbtas, bet bausmė būtų mažesnė.

Kardomasis kalinimas

Ispanijos prokuratūros ir (arba) atskiro prokuroro prašymu kardomasis kalinimas gali būti skiriamas, jeigu ikiteisminio tyrimo teisėjas mano, jog jis tikslingas.

Bet kuriuo atveju turi būti įvykdyti kardomojo kalinimo skyrimo reikalavimai, šia priemone turi būti siekiama teisiškai pagrįsto tikslo (apsaugoti nukentėjusį ir (arba) neutralizuoti pabėgimo, recidyvo arba įrodymų sunaikinimo ar nuslėpimo riziką).

Kokias teises turiu tyrimo metu?

Bet kuris asmuo, kaltinamas padaręs nusikalstamą veiką, gali naudotis savo teise į gynybą proceso metu, kai asmeniui bus pranešta apie bylos iškelimą – tuo tikslu suprantama ir prieinama kalba asmeniui pateikiama

informacija apie šias teises:

1. teisę būti informuotam apie veiksmus, kuriais jis kaltinamas, ir apie visus aktualius tyrimo dalyko ir kaltinimų pakeitimus;
2. teisę laiku susipažinti su byla, kad būtų apsaugota teisė į gynybą ir kad bet kuriuo atveju tai būtų padaryta iki parodymų išklausymo;
3. teisę atlikti procesinius veiksmus baudžiamajame procese ir taip naudotis savo teise į gynybą pagal įstatymą;
4. teisę savo nuožiūra paskirti advokatą (taikomos tam tikros Ispanijos baudžiamojo proceso įstatyme išvardytos išimtys);
5. teisę prašyti nemokamos teisinės pagalbos, tokio prašymo teikimo tvarką ir minėtos pagalbos gavimo sąlygas;
6. teisę nemokamai gauti vertimo raštu ir žodžiu paslaugas, kaip nurodyta Ispanijos baudžiamojo proceso įstatyme;
7. teisę tylėti, neduoti parodymų, jeigu asmuo nepageidauja, ir neatsakyti į jokių užduodamus klausimus;
8. teisę neduoti parodymų prieš save ir nesukelti sau baudžiamosios atsakomybės.

Kokią teisę turiu į vertėjo žodžiu paslaugas ir vertimą raštu?

Bet kuris asmuo, kurio atžvilgiu atliekamas tyrimas, nedelsiant raštu, paprastai ir prieinamai, jo suprantama kalba informuojamas apie veiksmus, kuriais yra kaltinamas, ir apie jo teises, visų pirma teisę į nemokamą vertėjo žodžiu pagalbą, jeigu užsienio pilietis nesupranta ar nemoka ispanų kalbos arba oficialiosios kalbos, kurias vykdomas procesas, arba pagalba reikalinga kurčiajam ar klausos sutrikimų turinčiam asmeniui arba bet kuriam kitam kalbinių sunkumų turinčiam asmeniui.

Šiuo tyrimo etapu minėta teisė – tai teisė, kad asmeniui per visą procesą, kuriame būtinas jo dalyvavimas, taip pat ir per policijos ar Ispanijos prokuratūros vykdomas apklausas ir visus teismo posėdžius padėtų vertėjas žodžiu, vartojantis asmeniui, kurio atžvilgiu atliekamas tyrimas, suprantamą kalbą, ir teisė naudotis vertėjo žodžiu paslaugomis per pokalbius su advokatu, kai šie pokalbiai yra tiesiogiai susiję su būsima asmens apklausa arba jo parodymų davimu arba yra reikalingi apeliaciniam skundui ar kitiems procesiniams pareiškimams pateikti.

Kokią teisę turiu gauti informaciją ir susipažinti su bylos medžiaga?

Apskritai jūs turite teisę būti informuotas apie veiksmus, kuriais jūs kaltinamas, ir apie visus aktualius tyrimo dalyko ir kaltinimų pakeitimus. Jūs taip pat turite teisę laiku susipažinti su byla, kad būtų apsaugota teisė į gynybą ir kad bet kuriuo atveju tai būtų padaryta iki parodymų išklausymo, tačiau teisės aktuose yra nustatyta išimčių.

Jeigu jus sulaikė, būsite informuotas apie sulaikymo priežastis ir jūsų teises (konkrečiai apie teisę susipažinti su bylos dalimis, būtinomis siekiant užginčyti sulaikymo arba laisvės suvaržymo teisėtumą).

Kokia yra mano teisė turėti advokatą ir pranešti trečiajai šaliai apie mano padėtį?

Jūs turite teisę savo nuožiūra paskirti advokatą (taikomos tam tikros Ispanijos baudžiamojo proceso įstatyme išvardytos išimtys) ir nedelsiant gauti to advokato pagalbą. Teisė į gynybą apima teisinę advokato pagalbą; advokatą jūs galite paskirti savo nuožiūra, arba, jeigu jo nepaskiriate, tada teisė į gynybą apima oficialiai paskirto advokato pagalbą; su šiuo advokatu jūs galite bendrauti ir susitikti be pašalinių, net ir prieš duodami parodymus policijai, Ispanijos prokuratūrai arba teisminei institucijai (įstatyme nustatytos tam tikros išimtys); advokatas dalyvauja kiekvieną kartą jums duodant parodymus, darant pripažinimus, atliekant liudytojų akistatą ir įvykių atkūrimo procedūras.

Jeigu jūs sulaikomas, jūs turite teisę, kad apie jūsų laisvės suvaržymą ir apie vietą, kurioje jūs bet kuriuo metu laikomas, būtų nedelsiant informuojamas jūsų pasirinktas šeimos narys ar kitas asmuo. Užsienio piliečiai turi teisę, kad apie minėtas aplinkybes būtų pranešta jų šalies konsulinei įstaigai.

Jūs taip pat turite teisę nedelsiant telefonu susisiekti su savo pasirinktu trečiuoju asmeniui; užsienio piliečiai turi teisę, kad juos aplankytų jų šalies konsulinės įstaigos atstovai, ir turi teisę su jais bendrauti ir susirašinėti.

Kokia yra mano teisė į teisinę pagalbą?

Jūs turite teisę gauti nemokamą teisinę pagalbą, jeigu esate Ispanijos pilietis arba teisėtai Ispanijoje gyvenantis užsienio pilietis ir teisės aktuose nustatyta tvarka įrodote, kad turite nepakankamai lėšų bylai.

Teisė į nemokamą teisinę pagalbą apima galimybę nemokėti solisitorių ir advokatų užmokesčio, jeigu pagal įstatymą būtinas jų dalyvavimas ir jeigu, net ir tada, kai tai neprivaloma, teisėjas arba teismas konkrečiai to pareikalauja siekdamas garantuoti vienodas sąlygas proceso šalims. Advokato pagalba skiriama sulaikytam asmeniui arba advokato nepaskyrusiam suimtam asmeniui, policijai atliekant bet kurią veiksmą, kuris nėra vykstančio teismo proceso rezultatas, arba asmeniui pirmą kartą atvykstant į teisminę instituciją, taip pat ir pasirodant teisme teisminės institucijos pagalba. Smurto dėl lyties, terorizmo ir prekybos žmonėmis aukų, taip pat nepilnamečių arba intelektualinę negalią ar psichikos sutrikimą turinčių asmenų atveju nemokama teisinė pagalba apima nemokamas konsultacijas ir orientavimą prieš pat pateikiant pranešimą apie nusikaltimą.

v. Ką svarbu žinoti apie:

Nekaltumo prezumpcija

Nekaltumo prezumpcija yra bet kurio asmens, kurio atžvilgiu atliekamas tyrimas arba kuris kaltinamas baudžiamajame procese, teisė būti laikomam nekaltu, kol jis bus nuteistas galutiniu teismo nuosprendžiu.

Nekaltumo prezumpcija turi du aspektus: kaip taisyklė dėl elgesio ir kaip taisyklė dėl vertinimo. Kaip taisyklė dėl elgesio, ji reiškia, kad su asmeniu, kurio atžvilgiu atliekamas tyrimas, turi būti elgiamasi taip, tarsi jis būtų nekaltas, nebent galutiniu apkaltinamuoju teismo nuosprendžiu būtų įrodyta priešingai. Kaip taisyklė dėl vertinimo, nekaltumo prezumpcija turi poveikį įrodymų vertinimui, nes baudžiamajame procese teisėjas turi pradėti nuo prielaidos, kad asmuo, kurio atžvilgiu atliekamas tyrimas, yra nekaltas, taigi, tuo atveju, kai prokuratūra iki galo neįrodo savo kaltinimo asmeniui, kurio atžvilgiu atliekamas tyrimas, laikinai ginamas asmens nekaltumas tampa galutinis.

Teisę tylėti ir neduoti parodymų prieš save

Asmens, kurio atžvilgiu atliekamas tyrimas, teisė tylėti ir neduoti parodymų prieš save yra viena iš pagrindinių teisių, kuriomis jis gali naudotis dėl to nepatirdamas jokių neigiamų pasekmių.

Kaltinamojo tylėjimas negali pakeisti pakankamų prokuratūros įrodymų nebuvimo. Tai yra, neatsižvelgdama į asmens parodymus, prokuratūra turi įrodyti, jog egzistuoja nusikaltimo padarymo įrodymai. Tais atvejais, kai įrodymai egzistuoja, jeigu, peržiūrėjęs prokuratūros įrodymus, kaltinamasis neatsako į klausimus arba nepateikia pakankamų išteisinamųjų paaiškinimų, jo tylėjimas gali būti laikomas kaltumo patvirtinimu. Todėl svarbu, kad, prieš duodamas parodymus, kaltinamasis žinotų apie prokuratūros įrodymus.

Jeigu prokuratūra pakankamai įrodymų kaltinamojo kaltumui įrodyti neturi, kaltinamojo tylėjimo negalima naudoti vietoje prokuratūros įrodymų nebuvimo.

Prievolę įrodyti

Esminė prievolė įrodyti tenka tik prokuratūrai, o ne gynybai. Nekaltumo prezumpcija perkelia prokuratūrai prievolę įrodyti, už nusikaltimo buvimo faktų įrodymą yra atsakinga tik prokuratūra (gynybos atstovai tokios pareigos niekada neturi). Be to, įrodymų procesas turi būti pakankamas, kad teismui būtų pateikta ne tik nusikalstamos veikos, bet ir tos veikos padarymu kaltinamo asmens baudžiamosios atsakomybės buvimo įrodymų.

Kokios yra specialios garantijos vaikams?

Jeigu asmuo, kurio atžvilgiu atliekamas tyrimas, yra nepilnametis, ikiteisminį tyrimą baudžiamajame procese atlieka Ispanijos nepilnamečių bylų prokuratūra (isp. *Fiscalía de Menores*), o teisminį bylos nagrinėjimą – Ispanijos nepilnamečių bylų teismas (*Juzgado de Menores*), nes šis teismas turi specialią jurisdikciją, reglamentuojamą 2000 m. sausio 12 d. Konstituciniame įstatyme Nr. 5/2000 dėl nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės. Šiame įstatyme nustatyta, kad 14–18 metų amžiaus nepilnamečiams baudžiamoji atsakomybė taikoma, tačiau taikomas specialus teisinis režimas. Todėl, jeigu nepilnametis sulaikomas, jis perduodamas prokuratūros Nepilnamečių skyriui (isp. *Secciones de Menores de la Fiscalía*) ir apie sulaikymo faktą bei vietą pranešama tėvų valdžiai arba globos teises turintiems asmenims arba nepilnamečio *de facto* globėjui, kai tik nustatoma, kad asmuo yra

nepilnametis.

Jeigu nepilnametis yra užsienio pilietis, apie jo sulaikymą informuojamas jo šalies konsulatas.

Kokios yra specialios garantijos pažeidžiamiesiems įtariamiesiems?

Šiuo metu garantijos pažeidžiamiesiems įtariamiesiems nėra sistemingai įtrauktos į Ispanijos teisės aktus ir, nors tai numatyta Baudžiamojo proceso kodekso projekte, jis dar neįsigaliojo.

Konkrečios garantijos pažeidžiamiesiems įtariamiesiems į Ispanijos teisės aktus įtrauktos fragmentiškai, pavyzdžiui, tai yra suprantamos ir prieinamos kalbos vartojimas baudžiamajame procese, teisė gauti nemokamą vertėjo žodžiu pagalbą, kai asmuo yra kurčias arba turi klausos sutrikimų, kitų kalbos sutrikimų ir t. t.

Kokie yra ikiteisminio tyrimo terminai?

Ikiteisminis tyrimas atliekamas ne ilgiau kaip 12 mėnesių nuo bylos iškėlimo.

Jeigu iki šio laikotarpio pabaigos nustatoma, kad nebus įmanoma tyrimo užbaigti, teisėjas savo iniciatyva arba bylos šalies prašymu, pasikonsultavęs su bylos šalimis, gali keletą kartų pratęsti šį laikotarpį ne ilgesniems kaip šešių mėnesių laikotarpiais.

Laikotarpis pratęsiamas priimant nutartį, kurioje pateikiami motyvuoti paaiškinimai, dėl kokių priežasčių tyrimas nebuvo užbaigtas laiku, taip pat nurodomi konkretūs reikalingi veiksmai ir jų svarbumas tyrimui. Kai taikytina, motyvuota nutartimi taip pat atsisakoma pratęsti laikotarpį.

Kaip reikia pasirengti ikiteisminiam tyrimui, įskaitant kardomojo kalinimo alternatyvas ir perkėlimo į kilmės valstybę galimybes (Europos teisminės priežiūros orderis)?

Konkrečiai Europos teisminės priežiūros orderiu teismo bylos nagrinėjimo laukiančiam įtariamajam ar kaltinamajam sudaromos sąlygos išvengti kardomojo kalinimo laikinai asmenį paleidžiant jo gyvenamosios vietos valstybėje. Europos teisminės priežiūros orderis išduodamas siekiant garantuoti nediskriminavimo dėl pilietybės principą, įtvirtintą Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 18 straipsnyje, nes juo sudaromos sąlygos vienodai vertinti ES piliečių, įtariamų padarius nusikalstamą veiką ne toje valstybėje narėje, kurioje jie gyvena, individualią padėtį, kai jie laukia teismo bylos nagrinėjimo.

■ Paskutinis naujinimas: 29/07/2025

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.